

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 8 lipca 2021 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Ł. po rozpatrzeniu wniosku z dnia 15 czerwca 2021 roku odmówił I. P. wypłaty świadczenia niezrealizowanego po zmarłym w dniu 10 czerwca 2021 r. M. P.. W uzasadnieniu organ rentowy podniósł, że wnioskodawczyni nie spełnia warunków do przyznania renty rodzinnej, jak również nie przedłożyła dokumentów z których by wynikało, iż zmarły M. P. pozostawał na jej utrzymaniu.

/decyzja w aktach ZUS k. nienumerowane/

W dniu 12 września 2020 roku I. P. złożyła odwołanie od powyższej decyzji uznając ją za krzywdzącą. W uzasadnieniu wskazała, że zmarły był jej synem i razem z nim po śmierci pierwszego syna i męża prowadziła wspólne gospodarstwo domowe. Mieszkała z nim zaś zawsze. Wnioskodawczyni wskazała iż ma 89 lat, jest schorowana utrzymuje się z emerytury 1600 zł. Podniosła, iż ponosi znaczne koszty związane z utrzymaniem, nie stać jej na opiekunkę z MOPS, poniosła koszty związane z pogrzebem syna. Wypłata ostatniej emerytury syna pozwoliłyby jej zaś uiścić koszty czynszu za 2 miesiące.

/ odwołanie k. 3-3 v/

Odpowiadając na odwołanie Zakład Ubezpieczeń Społecznych wniósł o jego oddalenie, podtrzymując argumentację jak w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji.

/odpowiedź na odwołanie k. 9-9v/

Na rozprawie w dniu 11.01.2022 r. pełnomocnik z urzędu wnioskodawczyni poparł odwołanie i wniósł o przyznanie kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu oświadczając i nie zostały one pokryte ani w całości ani w części. Pełnomocnik ZUS wniósł o oddalenie odwołania.

/ stanowisko procesowe stron protokół z rozprawy dnia 11.01.2022/

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Wnioskodawczyni I. P. była matką zmarłego w dniu 10 czerwca 2021 r. M. P..

/bezsporne, skrócony odpis aktu zgonu w aktach ZUS k. nienumerowane, k. 8 poświadczenie dziedziczenia k. 4-7/

M. P. mocą decyzji z dnia 28 kwietnia 2020 r. od dnia 11 marca 2020 był uprawniony do emerytury w kwocie 2053,86 zł. brutto 1723,01 zł netto. Wcześniej w okresie od 1.12.1995 do 31.03.2012 miał przyznane prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy. Decyzją z dnia 19.04.2012 r. nie przyznano mu świadczenia rentowego na dalszy okres. Od chwili pozbawienia uprawnień rentowych aż do chwili nabycia prawa do emerytury M. P. pozostawał na utrzymaniu matki.

/bezsporne, decyzja emerytalna k. 25 akt ZUS, decyzja w przedmiocie prawa do renty zeznania wnioskodawczyni protokół z rozprawy z dnia 11.01.2022 00:12:59- 00:18:45 w związku z informacyjnymi wyjaśnieniami 00:02:16-00:07:26, zeznania świadka H. B. protokół z rozprawy z dnia 11.01.2022 00:08:45- 00:12:47/

I. P. jest uprawniona do własnego świadczenia – emerytury w kwocie 1640 zł netto, z której się utrzymuje.

/bezsporne, zeznania wnioskodawczyni protokół z rozprawy z dnia 11.01.2022 00:12:59- 00:18:45 w związku z informacyjnymi wyjaśnieniami 00:02:16-00:07:26/

M. P. całe życie mieszkał z matką. Był schorowany. Przed śmiercią nie był samodzielny, nie wychodził z domu. Matka się nim opiekowała. Ww. prowadzili wspólne gospodarstwo domowe. Utrzymywali się z otrzymywanych świadczeń. Syn dawał wnioskodawcy pieniądze na wszystko.

/zeznania wnioskodawcy protokół z rozprawy z dnia 11.01.2022 00:12:59- 00:18:45 w związku z informacyjnymi wyjaśnieniami 00:02:16-00:07:26, zeznania świadka H. B. protokół z rozprawy z dnia 11.01.2022 00:08:45- 00:12:47/

Wnioskodawcy w chwili obecnej ma 89 lat. Jest osoba schorowaną po dwóch zawałach. Nie korzysta z pomocy społecznej. Ponosi stałe koszty utrzymania mieszkania w kwocie 800 zł i 650 zł na leki. Jak zapłaci wszystkie świadczenia pozostaje bez pieniędzy. Nie ma żadnego zadłużenia. Zdarza się jej pożyczać pieniądze od sąsiadów. Potem pożyczone kwoty oddaje. Nie starała się o rentę rodzinną po synu.

/zeznania wnioskodawcy protokół z rozprawy z dnia 11.01.2022 00:12:59- 00:18:45 w związku z informacyjnymi wyjaśnieniami 00:02:16-00:07:26/

W dniu 15.06.2021 I. P. wystąpiła do ZUS z wnioskiem o wypłatę niezrealizowanych świadczeń należnych M. P. za czerwiec 2021 r.

/ wniosek w aktach ZUS k. nienumerowane/

W konsekwencji powyższego wydano zaskarżoną decyzję.

/ bezsporne/

Powyższy stan faktyczny został ustalony w oparciu o dokumenty znajdujące się w aktach sprawy i aktach rentowych, oraz zeznania odwołującej i świadka H. B.. Sąd dał im w pełni wiarę jednocześnie jednak uznał iż nie są one wystarczające dla poczynienia ustalenia ze M. P. przed śmiercią pozostawał na utrzymaniu odwołującej.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

W świetle zebranego w sprawie materiału dowodowego odwołanie nie zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie z brzmieniem art. 136 ust.1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2021 r. poz. 291) w razie śmierci osoby, która zgłosiła wniosek o świadczenia określone ustawą, świadczenia należne jej do dnia śmierci wypłaca się małżonkowi, dzieciom, z którymi prowadziła wspólne gospodarstwo domowe, a w razie ich braku - małżonkowi i dzieciom, z którymi osoba ta nie prowadziła wspólnego gospodarstwa domowego, a w razie ich braku - innym członkom rodziny uprawnionym do renty rodzinnej lub na których utrzymaniu pozostawała ta osoba.

Hipoteza wskazanej normy ma szeroki zakres, obejmując nią wszystkie przypadki niezrealizowania świadczenia w okresie między wystąpieniem z wnioskiem o emeryturę lub rentę a śmiercią uprawnionego, czyli zarówno te, gdy zgon nastąpił w trakcie postępowania o przyznanie świadczenia, jak i te, gdy dotknął on osobę już mającą ustalone decyzją organu rentowego lub wyrokiem sądowym prawo do emerytury (renty).

Zatem niezrealizowane świadczenie emerytalne lub rentowe w rozumieniu zacytowanego przepisu to takie świadczenie, do którego prawo zostało już ustalone lub co najmniej osoba uprawniona wystąpiła o nie jeszcze za życia, ale nie zostało ono jej wypłacone, niezależnie od przyczyn opóźnienia w wypłacie świadczenia. A contrario świadczenie zrealizowane to takie świadczenie, które dotarło do rąk osoby uprawnionej albo zostało przekazane na konto bankowe wskazane przez uprawnionego. (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 4 grudnia 2013 r., sygn. akt III AUa 386/13, LEX nr 1428144).

Przepis art. 136 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych kreuje krąg osób uprawnionych do wypłaty niezrealizowanego świadczenia po zmarłym emerycie lub renciście, i

określa także kolejność nabywania uprawnień z tego tytułu przez poszczególne osoby. /III AUa 417/17 - wyrok SA Białystok z dnia 07-12-2017/ Do pierwszej grupy osób uprawnionych do ww. świadczenia należą małżonek i dzieci, z którymi osoba zmarła prowadziła wspólnie gospodarstwo domowe. Do drugiej grupy należą te same osoby, które nie prowadziły tego gospodarstwa. Natomiast do trzeciej grupy zaliczają się inni członkowie rodziny uprawnieni do renty rodzinnej lub na których utrzymaniu pozostawała osoba zmarła. W pierwszej kolejności prawo do wypłaty niezrealizowanego świadczenia mają małżonek i dzieci, zaś w razie ich braku - inni członkowie rodziny.

Przedmiotem niniejszego postępowania była kwestia czy I. P. przysługuje prawo do wypłaty emerytury syna M. P. jako świadczenia niezrealizowanego.

Świadczenie należne po zmarłym wypłaca się innemu członkowi rodziny tylko wtedy, gdy spełnia on warunki do uzyskania renty rodzinnej lub gdy zmarły pozostawał na utrzymaniu tego członka rodziny. /III AUa 160/13 - wyrok SA Kraków z dnia 17-09-2013/

Zgodnie z art. 67 ust. 1 i 2 ww. ustawy do renty rodzinnej uprawnieni są następujący członkowie rodziny spełniający warunki określone w art. 68-71:

- 1) dzieci własne, dzieci drugiego małżonka oraz dzieci przysposobione;
- 2) przyjęte na wychowanie i utrzymanie przed osiągnięciem pełnoletności wnuki, rodzeństwo i inne dzieci, z wyłączeniem dzieci przyjętych na wychowanie i utrzymanie w ramach rodziny zastępczej lub rodzinnego domu dziecka;
- 3) małżonek (wdowa i wdowiec);
- 4) rodzice.

Za rodziców w rozumieniu ustawy uważa się również ojczyma i macochę oraz osoby przysposabiające.

W myśl art. 71 Rodzice mają prawo do renty rodzinnej, jeżeli:

- 1) ubezpieczony (emeryt lub rencista) bezpośrednio przed śmiercią przyczynił się do ich utrzymania;
- 2) spełniają odpowiednio warunki określone dla wdowy i wdowca w art. 70 ust. 1 i 2 oraz, co do wieku, również w art. 70 ust. 5.

Na gruncie rozpoznawanej sprawy co znamienne wnioskodawczyni reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika nie podnosiła, że należała do grona osób uprawnionych do renty rodzinnej.

Jedynie zatem dla porządku podnieść należy, iż użyte w art. 71 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 1270 ze zm.) pojęcie „przyczynianie się do utrzymania” rodziców nie może być rozumiane tylko jako poprawa standardu życia rodziców. Sytuacja taka (polepszenie ich poziomu życia) może mieć miejsce także wtedy, gdy mają oni swoje źródło utrzymania zaspokajające ich potrzeby. Samo finansowe wsparcie rodziców przez ich dzieci nie może być traktowane w każdej sytuacji - czyli bez względu na sytuację rodziców - jako wystarczająca podstawa do przyznania renty rodzinnej rodzicom po śmierci dziecka. Skoro występuje kategoria „utrzymania”, która warunkuje prawo do renty rodzinnej dla rodziców, w tym znaczeniu, że renta przysługuje tylko wtedy, gdy nie mogą oni samodzielnie się utrzymać, to renta rodzinna nie przysługuje tym rodzicom, którzy mają zapewnione swoje utrzymanie. Utrzymanie nie obejmuje wszelkich wydatków rodziców, gdyż dotyczy jedzenia, mieszkania, ubrania, opłat, opieki medycznej. Zapewnienie utrzymania oznacza więc nie tyle pomoc finansową (choćby i regularną), ile dostarczanie środków niezbędnych do zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych. /III UK 159/17 - wyrok SN - Izba Pracy z dnia 18-10-2018/

W sprawie wnioskodawczyni podnosiła, iż to ona przez wiele lat opiekowała i zajmowała się synem, łożyła na jego utrzymanie, także w okresie gdy ten nie miał żadnego prawa do świadczeń, co samo w sobie wyklucza ją z grona osób

uprawnionych do renty rodzinnej po zmarłym. Tym samym jako kluczowe dla rozstrzygnięcia ocenie podlegało, czy zmarły syn odwołującej przed śmiercią pozostawał na jej utrzymaniu. Nadto po śmierci syna jest wstanie samodzielnie się utrzymać – ma własne świadczenie rentowe, nie korzysta z opieki społecznej, nie ma zadłużenia.

Zgodnie z poglądem orzecznictwa sądów apelacyjnych, za osoby pozostające na utrzymaniu innych członków rodziny w rozumieniu art. 136 ust. 1 uważa się osoby, które bądź to nie posiadają żadnych własnych świadczeń emerytalno-rentowych (gdyż dopiero wystąpiły z wnioskiem o nie), bądź też pobierają wprawdzie takie świadczenia, ale w najniższej wysokości przewidzianej ustawą, a koszt zaspokajania ich usprawiedliwionych potrzeb jest znacznie wyższy” (wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z 11 lipca 2012 r., sygn. akt III AUa 516/12 i wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 24 kwietnia 2013 r., sygn. akt III AUa 1439/12). Utrwalonym w orzecznictwie jest także pogląd, iż pojęcie „pozostawania na utrzymaniu” ma ściśle materialne znaczenie, a miarą jego jest zapewnienie środków pieniężnych koniecznych do zaspokojenia usprawiedliwionych potrzeb osoby będącej na utrzymaniu (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 22 marca 2011 r., sygn. III AUa 2026/10). Na tle art. 136 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych ukształtował się pogląd, iż świadczenie doraźnej pomocy nie wchodzi w zakres terminu „pozostawanie na utrzymaniu”. Pojęcie to ma bowiem ściśle materialne znaczenie, a jego miarą jest zapewnienie środków pieniężnych koniecznych do zaspokojenia „usprawiedliwionych potrzeb” osoby będącej na utrzymaniu, przy czym świadczenie zwyczajowo przyjętej pomocy nie wyczerpuje pojęcia „dostarczanie środków utrzymania”. /III AUa 1412/15 - wyrok SA Łódź z dnia 20-04-2016/. Zatem, dla zaistnienia sytuacji, którą można określić jako pozostawanie na utrzymaniu konieczna jest bez wątpienia stałość świadczeń oraz silna ekonomiczna zależność od osoby utrzymującej. /III AUa 20/13 - wyrok SA Szczecin z dnia 21-05-2013/ Bycie na utrzymaniu w rozumieniu art. 136 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 1383) odnieść należy do sytuacji, w której środki utrzymania zapewnia wyłącznie inna osoba. /III AUa 1817/16 - wyrok SA Gdańsk z dnia 15-03-2017/

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy nie zgadza się z twierdzeniem odwołującej, iż syn przed śmiercią pozostawał na jej utrzymaniu.

W pierwszej kolejności wskazać należy, że zgromadzony w sprawie materiał dowodowy nie potwierdza by wnioskodawczyni przy uwzględnieniu faktu, iż zmarły przed śmiercią posiadał własne środki finansowe na zaspokajanie niezbędnych potrzeb życiowych był silnie uzależniony w tym zakresie ekonomicznie od odwołującej. Podkreślić trzeba, iż świadczenia jakie syn wnioskodawczyni otrzymywał przed śmiercią były wyższe od świadczeń jej samej. Trudno więc uznać, że to ona finansowo zaspokajała jego podstawowe potrzeby. Ponadto co przyznała sama wnioskodawczyni w swych zeznaniach, ona i jej syn prowadzili wspólne gospodarstwo domowe, i utrzymywali się razem z otrzymywanych świadczeń „listonosz przynosił emerytury i wspólnie z nich żyliśmy”. Nie jest zatem uprawnionym wniosek, iż wnioskodawczyni utrzymywała syna. Sąd nie kwestionuje, iż mogło mieć to miejsce, gdy ten nie otrzymywał żadnych świadczeń. Niemniej jednak od chwili nabycia przez niego uprawnień emerytalnych od marca 2020 r. sytuacja uległa zmianie i podstawą utrzymania zarówno wnioskodawczyni jak i jej syna do chwili jego śmierci w czerwcu 2021 r. były wspólnie uzyskiwane przez nich świadczenia. Sąd nie traci przy tym z pola widzenia – co potwierdzają także zeznania przesłuchanego w procesie świadka, iż syn wnioskodawczyni był osobą schorowaną wymagającą opieki i że wnioskodawczyni nim się zajmowała –powyższe jednak nie jest tożsame z jego praktycznie pełnym utrzymywaniem. Wsparcie przy czynnościach życia codziennego należy bowiem traktować co najwyżej jako zwyczajowo przyjętą pomoc osobie bliskiej, przyczynianie się do utrzymania, nie zaś jako dostarczanie środków utrzymania. Co do faktu wyłącznego utrzymywania syna przez odwołującą zwłaszcza że zmarły miał własne wyższe źródło dochodu brak jest zatem wiarygodnych dowodów.

Jednocześnie podnieść należy, iż brak podstaw do przyznania świadczenia z uwagi na trudną sytuację życiową wnioskodawczyni, chorobę, wiek, brak wystarczających środków do życia. Sąd przyznaje iż w istocie wnioskodawczyni po śmierci syna w takich trudnych okolicznościach życiowych może się znajdować. Jednakże bezsprzecznie argumenty odnoszące się do zasad współżycia społecznego pozostają bez wpływu na uzyskanie świadczeń bądź uprawnień z zakresu prawa ubezpieczeń społecznych. Prawo to opiera się bowiem na normach bezwzględnie obowiązujących, to jest ściśle określających warunki otrzymania poszczególnych uprawnień i wykluczających odwołanie do zasad

słuszności. Podstawą przyznania świadczeń z ubezpieczenia społecznego mogą być tylko przepisy prawa, a nie zasady współżycia społecznego. (Wyrok Sądu Najwyższego - Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 15 grudnia 1998 r. II UKN 379/98 Legalis Numer 45844).

Reasumując, Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że I. P. nie spełnia przesłanek, o których mowa w art. 136 ustawy emerytalnej. W świetle powyższych rozważań żądanie wnioskodawczynie jest więc bezzasadne, o czym Sąd Okręgowy orzekł, na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. jak w pkt. 1 sentencji wyroku.

O zwrocie kosztów pomocy prawnej udzielonej wnioskodawczynie z urzędu orzeczono na podstawie z § 15 ust. 2 w zw. z § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (t.j. Dz. U. z 2019 roku, poz. 68) uwzględniając zwrot stawki podatku VAT.

J.L.